

SENAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1988-1989

1er DECEMBRE 1988

**Proposition de loi modifiant les articles 40
et 50 de la loi électorale communale**

 (Déposée par M. Laverge)

DEVELOPPEMENTS

Les procédures prévues pour les élections communales et pour les élections législatives et provinciales sont largement parallèles, tout en présentant quelques différences fondamentales, notamment quant à :

— la façon dont les sièges sont attribués aux listes : pour les communes, on utilise le système Imperiali, pour les Chambres et les conseils provinciaux le système D'Hondt;

— les suppléances : on n'élit pas de suppléants pour les conseils communaux, mais bien pour les Chambres législatives;

— le mode de votation.

Sur ce dernier point l'interdiction du panachage a été un pas important vers l'uniformisation : ce système permettait d'émettre sur les différentes listes autant de votes qu'il y avait de sièges à répartir.

La loi du 5 juillet 1976 prévoit que l'électeur peut émettre autant de votes qu'il y a de sièges à attribuer, mais que tous ces votes doivent se porter sur la même liste.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1988-1989

1 DECEMBER 1988

Voorstel van wet tot wijziging van de artikelen 40 en 50 van de gemeentekieswet

 (Ingediend door de heer Laverge)

TOELICHTING

De procedures voor de gemeenteraadsverkiezingen en voor de parlements- en provincieraadsverkiezingen zijn vrij gelijklopend, hoewel ze op enkele fundamentele punten verschillen. Dit is onder meer het geval wat betreft :

— de wijze waarop de zetels aan de lijsten worden toegekend (voor de gemeenten wordt toepassing gemaakt van het zogenaamde stelsel Imperiali, terwijl voor parlement en provincie het systeem D'Hondt wordt gebruikt);

— de regeling van de opvolging (voor de gemeenteraden worden geen aparte opvolgers verkozen, waar dit voor de Kamer en Senaat wél het geval is);

— de wijze van stemmen, die niet dezelfde is in beide stelsels.

Wat dit laatste punt betreft werd reeds een belangrijke stap gezet naar meer uniformiteit door het verbieden van het zgn. « panacheren » of bontstemmen. Op deze wijze werden over de verschillende lijsten heen zoveel stemmen uitgebracht als er zetels te verdelen waren.

Door de wet van 5 juli 1976 werd bepaald dat de kiezer, zoals voorheen, zoveel stemmen mocht uitbrengen als er zetels toe te kennen zijn, maar dat zij alle op dezelfde lijst dienden uitgebracht te worden.

Un électeur peut donc voter en faveur de 3, 4, 5 candidats ou davantage sur la même liste. Théoriquement, il peut voter pour 55 candidats au maximum; c'est le nombre de sièges dans la plus grande commune flamande, la ville d'Anvers.

Dès lors, le nombre de voix émises sur une liste est souvent un multiple du nombre d'électeurs ayant voté pour cette liste.

Cette pratique crée la confusion parmi les électeurs et méconnaît les vrais principes démocratiques, car elle ne tient plus compte du sens réel et original de la notion de voix de « préférence ».

Un vote en case de tête ou en tête de liste signifie que l'électeur partage le point de vue et le programme de la liste pour laquelle il a voté et se rallie au classement des candidats. S'il n'est pas d'accord sur le programme, il vote pour une autre liste ou ne vote pas. S'il n'est pas d'accord avec le classement, il peut émettre une voix de préférence nominative. En créant ce système, le législateur ne peut avoir eu l'intention de permettre à l'électeur d'établir un autre classement. D'ailleurs, quand un électeur émet deux voix de préférence ou davantage, il appuie ces candidats par rapport aux autres mais ne précise pas l'ordre de ses préférences.

La présente proposition a pour objet, à l'instar de ce qui est prévu par la législation sur les élections législatives et provinciales, de simplifier encore la votation pour permettre à l'électeur d'exprimer plus clairement sa volonté : dès les prochaines élections communales, l'électeur ne pourra plus émettre qu'une voix sur une même liste, à savoir une voix en case de tête ou en tête de liste ou une voix de préférence. Ce nouveau système doit éviter la formation de clans. En effet, une pratique déjà bien implantée est celle d'un accord entre deux ou plusieurs candidats d'une même liste : chacun d'eux fait sa propagande personnelle, mais invite l'électeur à émettre également une voix de préférence pour un ou plusieurs autres candidats. Cette collaboration concerne les candidats d'un même groupe d'intérêts, d'une même association, d'une même circonscription ou de tout autre groupe. On abuse ainsi de la voix de préférence de l'électeur, de façon antidémocratique.

Het kan dus voorkomen dat een kiezer 3, 4, 5 en meer stemmen uitbrengt op éénzelfde lijst. Theoretisch kan hij zelfs tot 55 bolletjes rood maken : dit is het aantal te begeben zetels in Vlaanderens grootste gemeente, de stad Antwerpen.

Het aantal op éénzelfde lijst uitgebrachte stemmen is dan ook vaak het veelvoud van het eigenlijke stemcijfer.

Deze praktijk is vaak verwarrend voor de kiezer zelf; hij gaat ook voorbij aan de echte democratische beginselen omdat hij geen rekening meer houdt met de echte en oorspronkelijke betekenis van de « voorkeurstem ».

Door het geven van een kop- of lijststem brengt de kiezer tot uitdrukking dat hij het ten eerste eens is met de visie en het programma van de lijst waarvoor hij stemde, en dat hij tevens akkoord gaat met de volgorde van de voorgedragen kandidaten. Indien een kiezer het niet eens is met de visie en het programma van een politieke groepering, dan heeft hij de keuze uit één of meer andere lijsten ofwel brengt hij géén stem uit. Is de kiezer het oneens met de volgorde van de kandidaten, dan kan hij dit doen blijken door een voorkeur- of naamstem uit te brengen. Het is zeker niet de bedoeling van de wetgever geweest om door het systeem van de naamstemming de kiezer de mogelijkheid te geven zelf een (of « de ») volgorde van een lijst op te stellen. Trouwens wanneer een kiezer twee of meer naamstemmen uitbrengt, geeft hij aan dat zijn voorkeur naar die kandidaten gaat boven de anderen, maar hij geeft niet aan in welke volgorde hij zijn eigen voorkeuren wenst te rangschikken.

Dit voorstel van wet heeft de bedoeling om — zoals dat reeds in de wetgeving op de parlements- en provincieraadsverkiezingen is ingeschreven — de wijze van stemmen voor de gemeenteraadsverkiezingen nog te vereenvoudigen zodat de wil van de kiezer nog beter tot uitdrukking kan komen. Hiertoe zal vanaf de volgende gemeenteraadsverkiezingen door de kiezer nog slechts één stem op eenzelfde lijst kunnen uitgebracht worden, te weten een lijst- of kopstem ofwel een naam- of voorkeurstem. Met dit nieuwe stelsysteem wordt vooral ook de zogenaamde « clanvorming » voorkomen. Dit begrip slaat op de inmiddels reeds sterk ingeburgerde praktijk om tussen twee of meer kandidaten van eenzelfde lijst afspraken te maken voor voorkeurstemmen. De afspraak bestaat er dan in dat elke kandidaat propaganda maakt voor zichzelf, maar tegelijkertijd ook aan de kiezer vraagt om voor één en zelfs meer andere kandidaten een voorkeurstem uit te brengen. Kenmerk van deze stemwijze is dat de kandidaten, die op een dergelijke wijze samenwerken, tot dezelfde belangengroep, dezelfde vereniging, tot dezelfde gebiedsomschrijving of tot welke andere gemeenschappelijke kring ook behoren. Zo wordt de voorkeurstem van de kiezer op een ondemocratische manier misbruikt.

Or, le législateur n'a pas eu l'intention de vider de sa substance le droit démocratique de voter en augmentant le risque d'émettre un vote nul; il faut donc assimiler d'autres modes de votation aux votes en case de tête ou en tête de liste. Dans les cas suivants :

— l'électeur vote en case de tête et émet une seule voix de préférence : celle-ci est considérée comme telle;

— émet deux ou plusieurs voix de préférence : elles sont considérées comme un vote en case de tête;

— il ne vote pas en case de tête, mais émet deux ou plusieurs voix de préférence : celles-ci sont considérées comme un vote en case de tête.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 1er

L'article 40 de la loi électorale communale prévoit que l'électeur n'émet qu'une voix, en particulier une voix de préférence. Il faut prévoir une nouvelle disposition pour l'assimilation des autres modes de votation.

Article 2

L'article 50 prévoit le mode de partage en catégories des voix émises : cet article de la loi électorale communale doit être adapté à la modification de l'article 40.

**

PROPOSITION DE LOI

ARTICLE 1er

A l'article 40 de la loi électorale communale, modifiée par la loi du 5 juillet 1976, les modifications suivantes sont apportées :

1° remplacer le premier alinéa comme suit : « L'électeur ne peut émettre plus d'une voix pour l'attribution des mandats, indépendamment des assimilations prévues aux alinéas 3, 4 et 5 »;

2° au troisième alinéa, les mots « un ou plusieurs votes nominatifs » sont remplacés par « votes nominatifs » et les mots « ou de ceux » sont supprimés;

Daar het evenwel niet de bedoeling mag zijn van de wetgever om het democratisch recht tot kiezen uit te hollen door de kans op een ongeldige stem te vergroten, moeten enkele andere wijzen van stemmen kunnen gelijkgeschakeld worden met een lijst-, respectievelijk een naamstem. Dit geldt voor volgende gevallen :

— een kiezer brengt een lijststem én één naamstem uit : de stem wordt als naamstem aanzien;

— een kiezer brengt een lijststem én twee of meer naamstemmen uit : de stem wordt aanzien als een lijststem;

— een kiezer brengt géén lijststem uit, maar wel twee of meer naamstemmen : de stem wordt aanzien als een lijststem.

COMMENTAAR BIJ DE ARTIKELN

Artikel 1

In artikel 40 van de Gemeentekieswet wordt bepaald dat de kiezer slechts één stem uitbrengt, in het bijzonder slechts één naamstem. Bovendien dient een nieuwe bepaling te worden opgenomen voor de gelijkgeschakeling van andere stemwijzen.

Artikel 2

Artikel 50 voorziet in de wijze van opdelen van de uitgebrachte stemmen in categorieën. Door de wijziging van artikel 40 dient ook dit artikel van de gemeentekieswet aangepast te worden.

J. LAVERGE.

**

VOORSTEL VAN WET

ARTIKEL 1

In artikel 40 van de Gemeentekieswet, gewijzigd bij de wet van 5 juli 1976, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° het eerste lid wordt als volgt vervangen : « De kiezer mag niet meer dan één stem uitbrengen voor de toekenning van de mandaten, onafgezien de gelijkstellingen in het derde, vierde en vijfde lid »;

2° in het derde lid worden de woorden « één of meer naamstemmen » vervangen door de woorden « een naamstem », en worden de woorden « of kandidaten » geschrapt;

3° cet article est complété par les alinéas 4, 5 et 6, rédigés comme suit :

« Est considéré comme un vote au sens du deuxième alinéa, le vote émis en case de tête en même temps que deux votes de préférence ou davantage émis sur la même liste.

Est aussi considéré comme un vote au sens du deuxième alinéa, le vote émis dans les cases en regard des noms de deux candidats ou davantage de la même liste.

Est considéré comme un vote au sens du troisième alinéa, le vote émis en case de tête et dans la case d'un candidat de la même liste. »

ART. 2

A l'article 50 de la même loi, modifiée par celle du 5 juillet 1976, les modifications suivantes sont apportées :

1° au deuxième alinéa, 2, remplacer les mots « ou de plusieurs candidats » par le mot « candidat »;

2° remplacer le troisième alinéa par ce qui suit :

« Les bulletins de vote visés à l'article 40, quatrième et cinquième alinéas, sont classés dans la première sous-catégorie, ceux visés à l'article 40, sixième alinéa, dans la deuxième sous-catégorie. »

3° dit artikel wordt met een vierde, vijfde en zesde lid aangevuld, luidend als volgt :

« Wordt aanzien als een stem, zoals bedoeld in het tweede lid, de stem die uitgebracht wordt in het stembak bovenaan op de lijst samen met twee of meer naamstemmen van diezelfde lijst.

Wordt eveneens aanzien als een stem, zoals bedoeld in het tweede lid, de stem die uitgebracht wordt in de stembakken naast de naam van twee of meer kandidaten van dezelfde lijst.

Wordt aanzien als een stem, zoals bedoeld in het derde lid, de stem die uitgebracht wordt in het stembak bovenaan op de lijst en in het stembak van één kandidaat van diezelfde lijst. »

ART. 2

In artikel 50 van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 5 juli 1976, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in het tweede lid, 2, worden de woorden « een of meer kandidaten » vervangen door de woorden « een kandidaat »;

2° het derde lid wordt vervangen als volgt :

« Stembiljetten als bedoeld in artikel 40, vierde en vijfde lid, worden in de eerste ondercategorie geplaatst. Stembiljetten als bedoeld in artikel 40, zesde lid, worden in de tweede ondercategorie geplaatst. »

J. LAVERGE.